

کتابخانه، امکان آشنایی با فرهنگ مکتوب در کنار فرهنگ‌های دیداری و شنیداری

گزارش از کتابخانه دبیرستان دخترانه هاجر

● نرگس بازخانه‌ای

اشاره:

برای پی بردن به رابطه کتاب و کتابخانه با دانش‌آموز و نقش کتابدار در این میان کتابخانه دبیرستان دولتی دخترانه هاجر را برگزیدیم. به گفته خانم آشنایی کتابدار این کتابخانه که هفت سال است در این دبیرستان مشغول فعالیت است، رشته اصلی وی شیمی است ولی به دلیل پاره‌ای مشکلات و بیماری حنجره به او پیشنهادهای متفاوتی شده که خود او به علت داشتن علاقه کتابداری را برگزیده و در این سالها دوره‌های ضمن خدمت کتابداری را سپری نموده است. هنگامی که او کار در کتابخانه را آغاز کرد، تعداد کتابها بسیار محدود بود و در فضای کوچکی نگهداری می‌شدند که نمی‌توانست نقش یک کتابخانه مفید را برای دانش‌آموزان ایفا کند، در حال حاضر حدود چهار هزار جلد کتاب شامل: کتاب‌های مرجع، رمان، تاریخی، ادبی، کمک درسی و آموزشی در کتابخانه وجود دارد. علاوه بر آن مجلات علمی و روزنامه‌ها نیز در کتابخانه نگهداری می‌شود.

تنها ۱۰ درصد بودجه خرید کتاب و تسهیلات کتابخانه‌ای از طریق مدرسه و بقیه آن توسط کتابدار از کمک‌های مردم علاقمند به توسعه کتابخوانی مهیا می‌گردد.

دبیرستان هاجر (۵۱۲) دانش‌آموز دارد که ۲۶۰ نفر از آنها عضو کتابخانه هستند.

کتاب‌ها به مدت یک هفته و در صورت لزوم، دو بار تمدید و در اختیار بچه‌ها قرار می‌گیرند. البته امانت کتاب شامل کتابهای مرجع نمی‌شود. با خانم آشنایی به گفتگو می‌نشینیم تا با چگونگی فعالیت کتابخانه، استقبال دانش‌آموزان و پاره‌ای از تنگناها و مشکلات آن آشنا شویم.

وی عقیده دارد، اگر کتاب وارد کتابخانه نشود و بچه‌ها با کتاب در تبادل فکری نباشند کتابخانه بیشتر شبیه انبار کتاب می‌شود.

وی می‌گوید: برای انس بیشتر بچه‌ها با کتاب با علاقمندان جلسات هفتگی تشکیل می‌دهیم که طی

این نشست‌ها، دانش‌آموزان داوطلب آمادگی خود را جهت همکاری در اداره کتابخانه در اوقات بیکاری و یا زنگ‌های تفریح اعلام می‌کنند. این افراد که «یاران کتابخانه» نام دارند برای یافتن کتاب مورد نظر به مراجعان کمک نموده و گاه با یکدیگر همفکری موضوعی می‌کنیم. این گروه از قبل برنامه ساعات فراغت خود را می‌گویند و کار آنها طبق برنامه منظمی است، گروه دیگری از بچه‌ها به طور نامنظم با ما همکاری می‌نمایند، در قبال این همکاری‌ها در پایان هر ترم با اهدای جوایزی کوچک از آنها تقدیر به عمل می‌آوریم.

کتابدار دبیرستان هاجر در مورد همکاری با کتابخانه سایر مدارس می‌گوید: ما تبادل کتاب نداریم ولی معتقدم داشتن ارتباط بیشتر با کتابخانه‌های مدارس باعث انتقال تجربیات مفید می‌گردد و ما در این ارتباط‌ها گاهی به معرفی کتابهایی که به تازگی منتشر شده‌اند می‌پردازیم و گاه از همکاران خود می‌خواهیم دانش‌آموزان مدارس‌شان را جهت بازدید از نمایشگاه ما بیاورند. با اولیاء بچه‌ها نیز ارتباط داشته و طی گفتگو با آنها اهمیت کتاب و کتابخوانی را یادآور می‌شویم.

وی می‌افزاید: یکی از کارهای ما در کتابخانه ارایه کتاب به بچه‌های عضو جهت بردن آن برای خانواده است زیرا اگر والدین و معلمان که دست اندرکاران تعلیم و تربیت بچه‌ها هستند کتابخوان باشند می‌توانند نسل کتابخوانی را پرورش دهند.

از او در مورد فعالیت‌های کتابخانه می‌پرسیم: می‌گوید: معرفی کتابخوانترین دانش‌آموزان در هر ترم و نیز انتخاب بهترین کارهای تحقیقی و اهدا جوایزی به این گروه‌ها یکی از فعالیت‌های ما است. علاوه بر آن بچه‌هایی که اهل شعر و مقاله هستند آثار خود را به کتابخانه تحویل می‌دهند تا روی تابلو نصب شود. معمولاً کارهای فرهنگی بچه‌ها به نمایشگاهی برده می‌شوند تا با نمایش آن تشویقی برای بچه‌ها فراهم شود.

از دیگر فعالیت‌های ما در کتابخانه، تشکیل

کلاسهای انجمن ادبی است که با همکاری دبیران ادبیات برگزار می‌شود، علاوه بر آن معرفی کتاب و ارائه خلاصه کتاب و جمع‌آوری بریده جراید نیز صورت می‌گیرد. در پاسخ به این سؤال که آیا زمینه‌آشنایی بچه‌ها را با انجمنهای فرهنگی و نویسندگان فراهم می‌کنید یا خیر؟

می‌گوید: تاکنون زمینه این کار پیش نیامده ولی انجمنهای ادبی در کانونهای مناطق وجود دارد که ما آثار دانش‌آموزان شاعر و ادیب را به آنجا ارسال می‌کنیم و آنها با شرکت در جلسات انجمن، شاهد نقد و بررسی آثارشان می‌شوند.

خانم آشنایی در ادامه می‌گوید: برپایی نمایشگاههای کتاب در هفته کتاب، دهه فجر و مناسبت‌های دیگر از فعالیت‌های کتابخانه این دبیرستان است.

می‌خواهم در مورد برنامه‌های آینده جهت گسترش کار کتابخانه توضیح دهد.

پاسخ می‌دهد: باید بیشتر به فکر گسترش فضای کتابخانه باشیم چرا که چندی است از دبیران درخواست کرده‌ایم بعضی از درسهای عمومی از قبیل روانشناسی، ادبیات و غیره را در اینجا تشکیل دهند تا بچه‌ها از نزدیک به جستجوی کتاب بپردازند و دوستی آنها با کتاب عمیق‌تر شود و به نظر من این کار فرصتی فراهم می‌کند که دانش‌آموز به این بوستان‌نگاهی بیاندازد تا شاید یک رنگی، گلی یا بویی نظرش را جلب کند. به عقیده من باید در زمینه معرفی کتاب به بچه‌ها فعالیت‌های بیشتری صورت گیرد و در این مورد ما خلاصه کتاب را روی تابلو نصب می‌کنیم تا با خواندن آن حس کنجکاوی بچه‌ها برانگیخته شده و آنان را به خواندن ادامه کتاب سوق دهد. ما از ابتدا اعتقاد به زور نداشتیم و معتقدیم که باید کتابخانه به میان بچه‌ها برده شود.

می‌پرسم از سوی مدرسه یا اداره آموزش و پرورش گزینشی روی کتابها صورت می‌گیرد، می‌گوید: از طرف اداره یا مدرسه خیر، ولی خودم مقید هستم کتابهایی که به قول دانش‌آموزان با احساس هستند ولی محتوایی ندارند، وارد کتابخانه نشوند و برای پرکردن این خلاء باید روی رمانها و داستانهای ادبی ایران و جهان سرمایه‌گذاری کرد.

در پایان صحبتیم با وی می‌خواهم توقع خود را از مسؤولان بیان کند، می‌گوید به عنوان دبیرستان هاجر هیچ انتظاری از مسؤولان نداریم ولی فکر می‌کنم باید نسبت به کتاب، کتابخانه، بودجه‌ای که به کتابخانه

اختصاص می‌دهند و مسؤولان کتابخانه تجدید نظر نمایند. افراد باید عاشق کتاب باشند و اعتقاد داشته باشند که با کتاب می‌توان جامعه را متحول کرد، اما متأسفانه در حال حاضر گاه کتابدارانی را می‌بینیم که به علت بیماری و ناتوانی در حضور مستمر در کلاسها، کار و تدریس، به این کار گمارده شده‌اند.

پس از اتمام سخنانم با وی برای جویا شدن نظر دانش‌آموزان به سراغ آنها می‌روم. مونا حسینی، دانش‌آموز سوم دبیرستان می‌گوید از کتابخانه راضی‌ام. اما یکسری از رمانها که بچه‌ها دوست دارند در اینجا نیست مثل رمانهای فهیمه رحیمی، این رمانها با اخلاق و سن و سال بچه‌ها سازگاری بیشتری دارد، از سوی دیگر کتابهای استاد مطهری و... زیاد به چشم می‌خورد که فکر می‌کنم بچه‌ها بیشتر دوست دارند داستان بخوانند تا این کتابها را.

غزاله صالحی، سال اول نیز که بنا به گفته‌اش در ساعت‌های ورزش یا زنگهای تفریح از کتابخانه استفاده می‌کند معتقد است بیشتر کتابها درسی و مذهبی است بهتر است تنوع بیشتری به موضوعات بخشیده شود.

پشت میز کتابدار دانش‌آموزی را می‌بینم که نشسته و سخت مشغول کار است. خود را ثریا غافری، کلاس سوم انسانی معرفی کرده و می‌گوید: از روزهای اول در ساعات بیکاری به خانم آشنایی کمک می‌کنم.

به نظر من محیط کتابخانه آرامش خاصی دارد و کتابهای آن نیز متنوع و خوب است، اکثر بچه‌ها از آن راضی هستند.

از کتابدار شنیدم که گاه کلاسهای درس در کتابخانه تشکیل می‌شود و هنگام تعطیل شدن یکی از این کلاسها با دبیر ادبیات دبیرستان خانم سنایی روبرو شدم، نظر او را راجع به مزایای تشکیل کلاسها در کتابخانه جویا می‌شوم، می‌گوید: کتابخانه فضایی معنوی است که امکان آشنایی و تماس با فرهنگ مکتوب در کنار فرهنگهای دیداری و شنیداری را برای بچه‌ها فراهم می‌کند. مهمترین مزیت این کار این است که ما بچه‌ها را به کتابخانه می‌آوریم ولی دیگر این ما نیستیم که آنها را می‌بریم بلکه آنها ماندگار می‌شوند پس باید تا جایی که امکانات و هزینه‌ها اجازه می‌دهند کتابخانه را تجهیز کنیم و به بچه‌ها این اجازه را بدهیم که فرهنگ را غیر مستقیم فراگیرند چرا که اکنون دیگر تبلیغات مستقیم مبنای فکری راهگشا نیست و یک واردگی وجود دارد ولی به طور غیرمستقیم می‌توان مطالب گزیده را به بچه‌ها القا کرد و راه نجات نسل جوان برگرداندن آنها به دامن فرهنگ مکتوب است تا از بیهودگی نجات یابند.